

Rapport

OP NAAR DE GEMEENTERAADS- VERKIEZINGEN

Eerste verkiezingspeiling i.o.v. gemeenteraad Den Haag
31 januari 2018

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede

Rapportnummer

2018/014

Datum

Januari 2018

Opdrachtgever

Gemeenteraad Den Haag

Auteurs

Peter Kanne
Laurens Klein Kranenburg

*Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron **I&O Research** duidelijk wordt vermeld.*

1. I&O Research verkiezingspeiling januari 2018

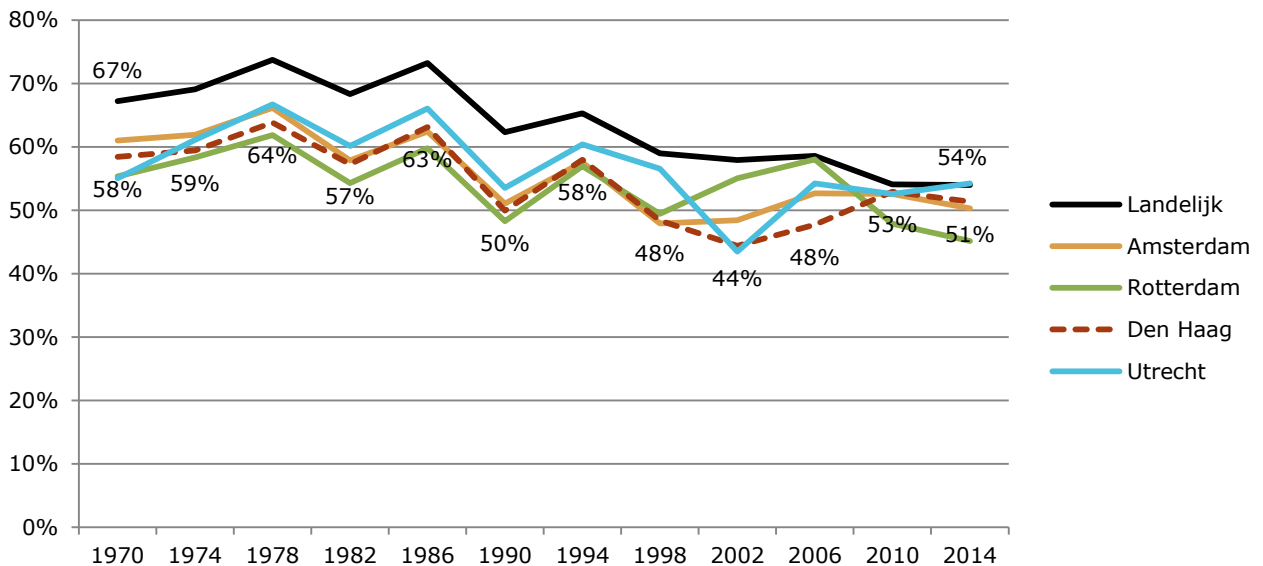
1.1 Inleiding

Op 21 maart 2018 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. In Den Haag bepalen circa 400.000 kiesgerechtigden hoe de 45 zetels in de gemeenteraad over de partijen verdeeld worden.

De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen is al jaren dalende. Op landelijk niveau ging eind jaren tachtig van de vorige eeuw nog circa 70 procent naar de stembus, maar inmiddels is dat gedaald tot 54 procent bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen in 2014 (figuur 1.1). In Den Haag ging toen 51 procent naar de stembus. Deze opkomst lag niet alleen onder het landelijk gemiddelde, maar was ook lager dan bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2010 (53%). Een vergelijkbaar beeld zien we in de andere grote steden. In Amsterdam (50%) en Rotterdam (45%) is de opkomst zelfs nog lager dan in Den Haag, terwijl Utrecht het net iets beter doet met 54 procent.

Figuur 1.1

Opkomst gemeenteraadsverkiezingen 1970-2014, landelijk en G4 (%)¹

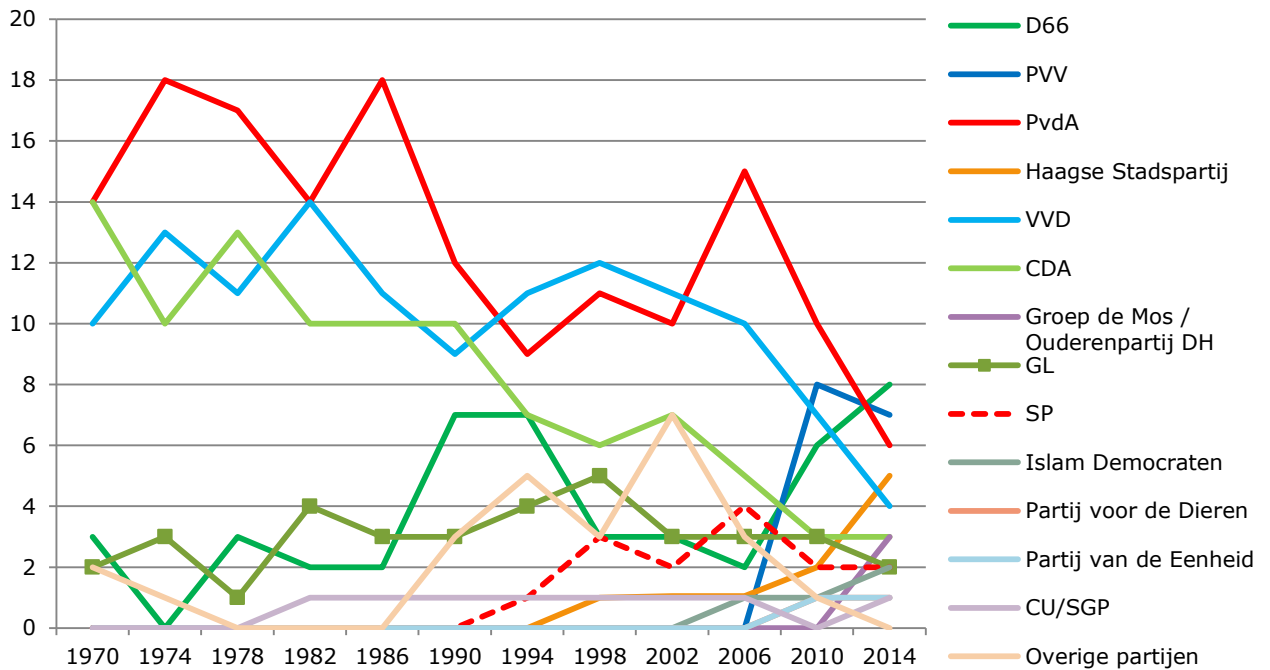
Afgezien van de dalende opkomst is ook het electorale krachtenveld anders geworden.

Sinds de jaren zeventig is het aandeel van CDA, PvdA en VVD – de drie klassieke bestuurderspartijen – geleidelijk afgenomen. Eind jaren zeventig bezetten zij samen 41 van de 45 raadszetels. Bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen van 2014 bedroeg hun gezamenlijke zetelaantal 13 (figuur 1.2). In 2014 werd voor het eerst een andere partij – D66 – de grootste in Den Haag en trad een lokale partij – de Haagse Stadspartij – toe tot het college van B&W.

¹ Het opkomstpercentage in Utrecht in 2002 betreft de herindelingsverkiezingen in 2000, met een opkomst van 44 procent. Doorgaans is de opkomst bij herindelingsverkiezingen lager dan bij reguliere verkiezingen.

Figuur 1.2

Samenstelling gemeenteraad Den Haag 1970-2014 (aantal zetels)²

Mede om de opkomst te bevorderen heeft de gemeenteraad Den Haag aan I&O Research gevraagd drie peilingen uit te voeren om een beeld te krijgen van de opkomst- en stemintentie van stemgerechtigde inwoners van Den Haag. Publiciteit omtrent de verwachte opkomst en mogelijke uitkomsten zal – naar verwachting – de verkiezingsstrijd ten goede komen en de opkomst bevorderen.

1.2 Doelstelling van het onderzoek

Het doel van de peilingen is het bieden van inzicht in de opkomst- en stemintentie van Haagse kiesgerechtigden in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018.

De uitkomsten van de peilingen worden gebruikt om de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen onder de aandacht van het publiek te brengen. Door deze aandacht gaan de verkiezingen – zo is de verwachting – meer leven en zal dit positief uitwerken op de opkomst.

² Dit betreft de samenstelling van de gemeenteraad direct na de verkiezingen. Sommige partijen zoals het CDA en GroenLinks, zijn voortgekomen uit een aantal afzonderlijke partijen. De zetels van deze voorgangers zijn toegerekend aan de huidige partij.

1.3 Politieke interesse

In hoeverre zijn inwoners van Den Haag geïnteresseerd in de gemeentelijke politiek? Zes op de tien inwoners geven aan tamelijk tot zeer geïnteresseerd te zijn in de politiek in de gemeente Den Haag.

Er zijn duidelijke verschillen als we inzoomen op verschillende groepen. Zo zijn ouderen vaker geïnteresseerd in de gemeentelijke politiek dan jongeren. Van de 65-plussers is ruim driekwart (78%) hierin geïnteresseerd, tegen minder dan de helft van de 18-34 jarigen.

De politieke interesse is onder hoger opgeleiden (68%) sterker dan onder middelbaar (56%) en lager opgeleiden (49%).

Verder is de belangstelling voor de gemeentelijke politiek het hoogst onder autochtone Nederlanders (68%), gevolgd door inwoners met een westerse migratieachtergrond (62%) en niet-westerse afkomst (48%).

Tabel 1.1

Mate van interesse in gemeentelijke politiek (%)

	18-34	35-49	50-64	65+	TOTAAL
Zeer geïnteresseerd	9%	10%	19%	16%	13%
Tamelijk geïnteresseerd	36%	48%	51%	62%	47%
Niet zo geïnteresseerd	38%	30%	23%	18%	29%
Helemaal niet geïnteresseerd	16%	12%	8%	4%	11%
TOTAAL	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: I&O Research, 31 januari 2018

1.4 Bekendheid met verkiezingen

Gevraagd wanneer de gemeenteraadsverkiezingen zijn, weet 61 procent van de inwoners dat de verkiezingen in maart 2018 plaatsvinden. Ruim drie op de tien Hagenaren (35%) geven aan dit niet te weten. De rest (4%) noemt een andere verkiezingsdatum (tabel 1.2).

Opvallend is dat de meerderheid van de jongeren (55%) niet de juiste verkiezingsmaand kan noemen. Dit geldt voor 16 procent van de 65-plussers. De overige leeftijdsgroepen zitten hiertussen in.³

Tabel 1.2

Kennis van tijdstip verkiezingen (%)

	18-34	35-49	50-64	65+	TOTAAL
Nee, dat weet ik niet	55%	36%	22%	16%	35%
Ja, januari 2018	0%	0%	0%	0%	0%
Ja, februari 2018	1%	1%	1%	0%	1%
Ja, maart 2018	40%	60%	75%	82%	61%
Ja, april 2018	2%	1%	0%	1%	1%
Ja, mei 2018	0%	1%	1%	0%	0%
Ja, juni 2018	0%	0%	0%	0%	0%
Ja, later	1%	1%	0%	0%	1%
TOTAAL	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: I&O Research, 31 januari 2018

³ De verkiezingsmaand (maart) is genoemd in de uitnodigingsbrief. Desondanks zien we dit patroon naar leeftijd, dat overigens ook in ander verkiezingsonderzoek zichtbaar is.

1.5 Opkomstintentie

Bij de verkiezingen in 2014 ging 51 procent van de Hagenaren naar de stembus. Op dit moment zou 57 procent 'zeker' gaan stemmen. Doorgaans is het aandeel 'zeker wel' een goede indicatie van gedrag, zoals het naar de stembus gaan. Het is op dit moment echter nog niet te zeggen of de opkomst hoger wordt dan in 2014. Naast het verloop van de campagne zijn hierop ook andere factoren van invloed, zoals de hoeveelheid media-aandacht en de gevoelde urgentie van lokale problemen. Verder zijn deelnemers aan verkiezingsonderzoek vaker geneigd om te stemmen. Ondanks onze inspanningen om ook inwoners met geen of weinig politieke interesse te bereiken, kan niet worden uitgesloten dat de opkomstbereidheid in dit onderzoek wordt overschat.

Inwoners van 65 jaar en ouder (74% 'zeker wel') zouden vaker naar de stembus gaan dan jongeren (43%). De opkomstbereidheid is onder autochtone inwoners (70%) beduidend hoger dan onder inwoners met een westerse (55%) en niet-westerse achtergrond (44%).

Tabel 1.3

'Als er vandaag verkiezingen zouden worden gehouden voor de gemeenteraad in Den Haag, zou u dan gaan stemmen?'

	18-34	35-49	50-64	65+	TOTAAL
Zeker wel	43%	55%	67%	74%	57%
Waarschijnlijk wel	30%	25%	22%	19%	25%
Waarschijnlijk niet	7%	5%	2%	2%	5%
Zeker niet	12%	8%	5%	2%	8%
Weet ik niet / wil ik niet zeggen	8%	6%	4%	2%	5%
TOTAAL	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: I&O Research, 31 januari 2018

1.6 Virtuele top vier bestaat uit D66, VVD, GroenLinks en Groep de Mos

Als er vandaag gemeenteraadsverkiezingen zouden zijn, zijn er vier partijen die vooralsnog aan kop gaan. Na D66 met 8 zetels volgen op korte afstand de VVD (6 zetels; +2), Groep de Mos / Hart voor Den Haag (5; +2) en GroenLinks (5; +3). Met nog ruim anderhalve maand verkiezingscampagne voor de boeg is er niettemin nog veel mogelijk. In vergelijking met vier jaar geleden levert de Haagse Stadspartij drie zetels in, en de PVV gaat terug van 7 naar 4 zetels. Ook de PvdA zakt terug van 6 naar 4 zetels. Nieuwkomer 50 Plus staat virtueel op twee zetels, en ook de lijstcombinatie ChristenUnie / SGP noteert een plus van twee zetels ten opzichte van haar huidige zetelaantal (tabel 1.4). Andere partijen die een plek in de nieuwe gemeenteraad zouden behouden, zijn de SP (1 zetel) en Islam Democraten (1 zetel). Een kwart van de inwoners (25%) heeft nog geen keuze voor een partij gemaakt.

Tabel 1.4 Zetelpeiling⁴

'Op welke politieke partij zou u gaan stemmen als er vandaag gemeenteraadsverkiezingen in Den Haag zouden zijn?'
Basis: iedereen die een partij kan noemen (n=872). Exclusief blanco, weet ik niet en wil ik niet zeggen.⁵

	PEILING						
	GR 2014		Percentage	Marge in %	Zetels	Marge in zetels	Verschil
	%	Zetels	31-1	onder- /bovengrens	31-1	onder- /bovengrens	t.o.v. GR14
D66	15,5	8	16,0	(13,6; 18,4)	8	(6, 10)	0
VVD	9,5	4	12,3	(10,1; 14,5)	6	(5, 7)	+2
GroenLinks	5,2	2	11,7	(9,6; 13,8)	5	(4, 6)	+3
Groep de Mos / Hart voor Den Haag	5,7	3	11,0	(8,9; 13,1)	5	(4, 6)	+2
PVV	14,0	7	9,2	(7,3; 11,1)	4	(3, 5)	-3
PvdA	12,4	6	8,8	(6,9; 10,7)	4	(3, 5)	-2
ChristenUnie / SGP	2,5	1	6,2	(4,6; 7,8)	3	(2, 4)	+2
CDA	6,7	3	4,5	(3,1; 5,9)	2	(1, 3)	-1
Partij voor de Dieren	2,1	1	4,2	(2,9; 5,5)	2	(1, 3)	+1
Haagse Stadspartij	11,1	5	4,0	(2,7; 5,3)	2	(1, 3)	-3
50 Plus	-	-	4,0	(2,7; 5,3)	2	(1, 3)	+2
SP	5,5	2	3,6	(2,4; 4,8)	1	(0, 2)	-1
Islam Democraten	3,8	2	3,5	(2,3; 4,7)	1	(0, 2)	-1
NIDA	-	-	0,3	(0,0; 0,7)	0	(0, 1)	0
Bond voor Studenten Actie	-	-	0,3	(0,0; 0,7)	0	(0, 1)	0
Partij van de Eenheid	3,2	1	0,2	(0,0; 0,5)	0	(0, 1)	-1
Haagse Toekomst	-	-	0,1	(0,0; 0,3)	0	(0, 1)	0
Samen070	-	-	0,0	(0,0; 0,0)	0	-	0
Dynamo Den Haag	-	-	0,0	(0,0; 0,0)	0	-	0
Stadouders	-	-	0,0	(0,0; 0,0)	0	-	0
Andere partij ⁶	2,7	0	0,0	(0,0; 0,0)	0	-	0
TOTAAL	100	45	100		45		

Bron: I&O Research, 31 januari 2018

⁴ Dit betreft alle partijen die bij de start van het veldwerk op 8 januari bekend waren.

⁵ Er zijn enkele kiezers die een partij noemden die (vooralsnog) niet meedoet bij de gemeenteraadsverkiezingen in Den Haag. Dit zijn DENK (n=5) en Forum voor Democratie (n=5).

⁶ Andere partij is een restcategorie van partijen die nu niet meer deelnemen.

1.7 Stemvoorkeur nu versus stemgedrag GR 2014

Op welke partij zouden kiezers uit 2014 nu stemmen? Tabel 1.2 biedt inzicht in deze kiezersstromen. GroenLinks wint met name kiezers van D66, PvdA, de Haagse Stadspartij en de SP. Groep de Mos / Hart voor Den Haag trekt zowel kiezers van de PVV als de Haagse Stadspartij. Ook een deel van de CDA-kiezers (19%) zou nu op deze partij stemmen. Een groot deel van de 50 Plus-aanhang bestaat uit voormalige kiezers van Groep de Mos / Ouderenpartij Den Haag.

Kiezers van de ChristenUnie / SGP hebben de hoogste kiezerstrouw: 89 procent van de CU/SGP-stemmers uit 2014 zou nu opnieuw op deze partijcombinatie stemmen.

De meeste partijen hebben een kiezerstrouw tussen 40 en 60 procent. Aan de onderkant zitten de Haagse Stadspartij (27% zou nu opnieuw op deze partij stemmen), Groep de Mos / Ouderenpartij Den Haag (38%), de PvdA (38%) en het CDA (42%).

D66 (66%), Partij voor de Dieren (64%), GroenLinks (64%) en de VVD (63%) hebben een relatief hoge kiezerstrouw.

Tabel 1.5

Stemvoorkeur nu versus **stemgedrag GR 2014** (op herinnering)⁷ (kolompercentages)

STEMGEDRAG GR 2014 →	D66	PVV	PVDA	HSP	VVD	CDA	DE MOS / OPDH	SP	GL	ISLAM DEMOCRATEN	CU / SGP	PVDD	OVERIG	ANDERE GEMEENTE	HAD NOG GEEN STEMRECHT	NIET GESTEMD	TOTAAL
D66	66	0	8	8	4	2	0	0	1	0	3	5	3	13	10	5	11
PVV	0	58	2	1	4	0	2	0	1	0	0	0	3	0	1	2	6
PvdA	2	0	38	2	0	4	0	0	1	8	0	0	5	0	4	6	6
Haagse Stadspartij	1	2	0	27	2	0	0	2	1	0	0	0	1	0	0	1	3
VVD	2	10	3	2	63	5	11	0	0	0	0	0	3	4	9	7	8
CDA	0	0	1	0	1	42	0	0	0	8	7	0	2	0	0	2	3
Groep de Mos / Hart voor Den Haag	1	11	0	12	7	19	38	2	3	0	0	6	8	0	0	6	7
SP	0	3	1	0	0	3	0	48	0	0	0	0	0	4	0	1	2
GroenLinks	12	0	13	11	1	2	0	13	64	0	0	0	5	10	2	5	8
Islam Democraten	0	0	2	0	0	0	0	0	0	49	0	0	1	0	11	1	2
Partij van de Eenheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ChristenUnie / SGP	1	1	1	2	1	9	0	0	1	0	89	5	2	5	5	6	4
Partij voor de Dieren	1	0	2	9	1	2	0	1	6	0	0	64	2	2	0	1	3
Samen 070	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dynamo Den Haag	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
50 Plus	1	1	0	0	0	4	26	2	0	0	0	7	6	0	0	1	3
De Haagse toekomst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stadouders	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

⁷ Kiezers van de Partij van de Eenheid vallen onder de groep 'Overig'.

STEMGEDRAG GR 2014 →	D66	PVV	PVDA	HSP	VVD	CDA	DE MOS / OPDH	SP	GL	ISLAM DEMOCRATEN	CU / SGP	PVDD	OVERIG	ANDERE GEMEENTE	HAD NOG GEEN STEMRECHT	NIET GESTEMD	TOTAAL
STEMVOORKEUR NU																	
NIDA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0
Bond voor Studenten Actie	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ik zou niet stemmen	1	2	3	0	0	1	0	0	0	0	0	5	4	5	17	24	7
Blanco / ongeldig	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
Weet ik nog niet	10	12	24	26	17	7	22	27	22	27	0	8	53	56	40	28	27
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: I&O Research, 31 januari 2018

1.8 Welke onderwerpen zouden prioriteit moeten krijgen?

Welke onderwerpen vinden inwoners belangrijk voor de komende gemeenteraadsverkiezingen? Welke onderwerpen willen zij onder de aandacht van politici en beleidsmakers brengen? Aan de inwoners is een lijst met 26 onderwerpen voorgelegd, waaruit zij maximaal drie thema's konden selecteren die voor hen het belangrijkste zijn. Op nummer één staat *veiligheid, criminaliteit, openbare orde*, wat voor ruim een derde van de Hagenaren (37%) van groot belang is. De thema's die op plek twee en drie staan, respectievelijk *verkeer, parkeren en bereikbaarheid* (22%) en *gezondheidszorg* (21%), volgen op een behoorlijke afstand (figuur 1.1). Relatief minder genoemde thema's zijn *emancipatie* (1%), *recreatie en toerisme* (1%) en *prostitutiebeleid* (0%).

37%

van de Hagenaren vindt veiligheid, criminaliteit en openbare orde een belangrijk thema voor de komende gemeenteraadsverkiezingen.

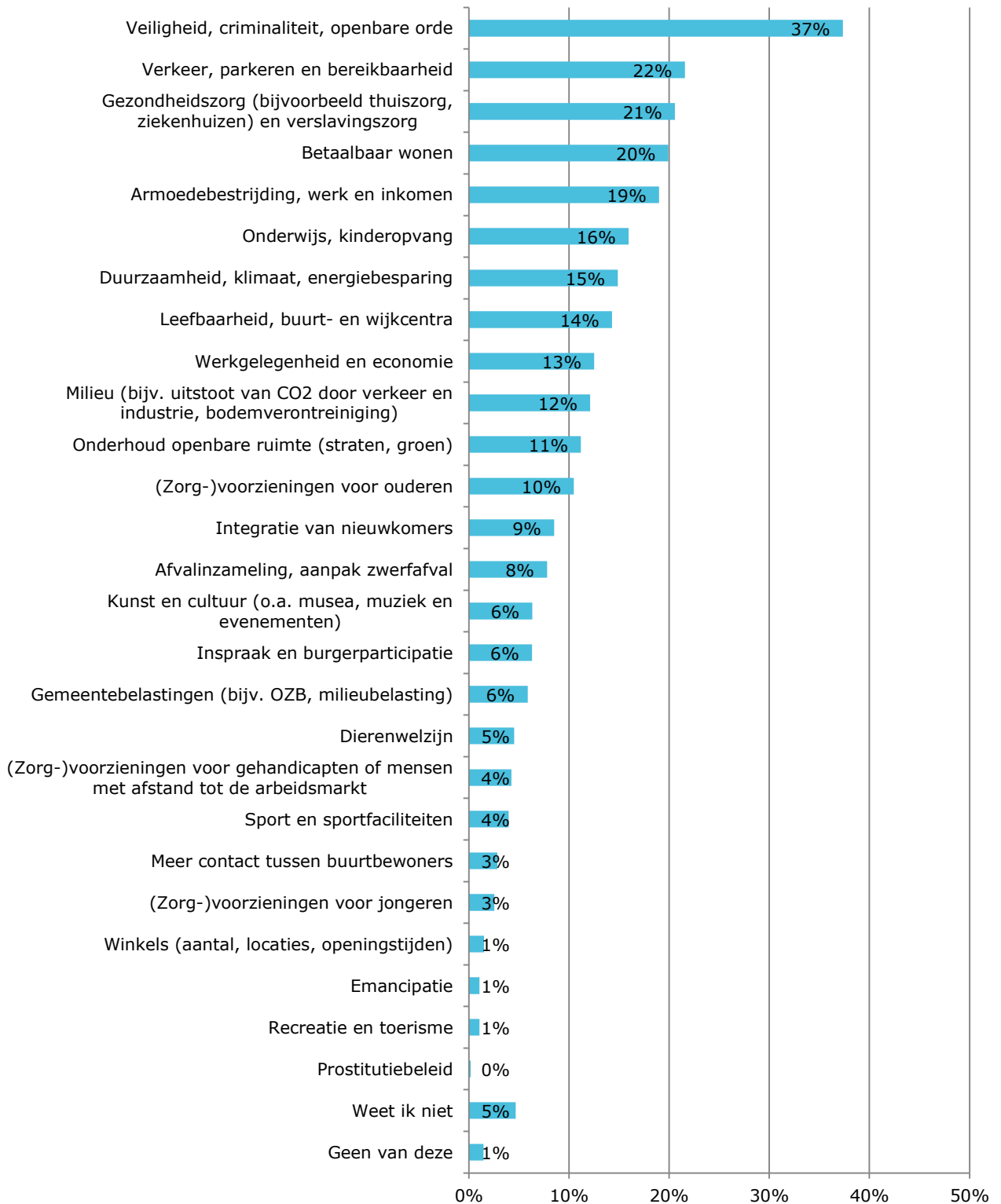
Het thema *veiligheid* staat opnieuw op nummer één. Ook in 2009 en 2013 stond dit thema stevast in de top drie, op respectievelijk plek één en twee.⁸ *Armoedebestrijding, werk en inkomen* stond in 2013 op plek drie, en staat nu iets lager op de vijfde positie. *Gezondheidszorg* werd in 2013 het meest genoemd en staat nu op plek 3. Niettemin bevat de lijst ook andere (zorg)voorzieningen voor specifieke groepen, zoals ouderen, jongeren, mensen met een beperking of 'afstand tot de arbeidsmarkt'. Rekenen we deze vier (sub)thema's tot het brede thema *gezondheidszorg*, dan wordt dit door 33 procent van de Hagenaren genoemd.

⁸ de Beer, T. en Kanne, P. (2013), "Gemeenteraadsverkiezingen Den Haag: eerste politieke peiling", Amsterdam: TNS Nipo.

Figuur 1.1

Wat zijn volgens inwoners van den Haag de belangrijkste onderwerpen bij de gemeenteraadsverkiezingen?
(maximaal drie antwoorden mogelijk)

Bron: I&O Research, 31 januari 2018

Hoe denken kiezers van verschillende partijen?

Bij acht partijen staat het onderwerp *veiligheid, criminaliteit en openbare orde* in de top drie, en bij zeven partijen staat dit op nummer één (D66, PVV, PvdA, VVD, Groep de Mos / Hart voor Den Haag, Islam Democraten en ChristenUnie / SGP). Bij de Haagse Stadspartij staat *veiligheid* op de tweede plek. Verder zien we enkele opvallende patronen waarmee verschillende kiezersgroepen zich van elkaar onderscheiden (tabel 1.6).

PVV-kiezers hechten relatief veel belang aan de *integratie van nieuwkomers*. Bij geen van de andere partijen staat dit onderwerp in de top drie. *Kunst en cultuur* behoort tot de top drie onderwerpen van de Haagse Stadspartij-kiezers. GroenLinks- en Partij voor de Dieren-aanhangers onderscheiden zich door een sterke nadruk op *duurzaamheid, klimaat, energiebesparing en milieu* (bijvoorbeeld CO₂-uitstoot en bodemverontreiniging). Het accent bij Partij voor de Dieren-kiezers ligt verder bij *dierenwelzijn*; duidelijk meer dan bij andere partijen.

Naast *betaalbaar wonen* staan bij SP-kiezers twee thema's gerelateerd aan *gezondheidszorg* bovenaan het lijstje. *Werkgelegenheid en economie* is een relatief belangrijk thema voor kiezers van Islam Democraten.

Tabel 1.6

Top 3 onderwerpen per partij (% naar huidige stemvoorkeur)⁹

PARTIJ	NR. 1	NR. 2	NR. 3
D66	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (34%)	Onderwijs, kinderopvang (27%)	Duurzaamheid, klimaat, energiebesparing (23%)
VVD	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (49%)	Gezondheidszorg (30%)	Verkeer, parkeren en bereikbaarheid (27%)
GroenLinks	Duurzaamheid, klimaat, energiebesparing (51%)	Milieu (36%)	Betaalbaar wonen (28%)
Groep de Mos / Hart voor Den Haag	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (61%)	Leefbaarheid, buurt- en wijkcentra (30%)	Gezondheidszorg (24%)
PVV	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (44%)	Verkeer, parkeren en bereikbaarheid (29%)	Integratie van nieuwkomers (26%)
PvdA	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (31%)	Betaalbaar wonen (30%)	Armoedebestrijding, werk en inkomen (27%)
ChristenUnie / SGP	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (32%)	Gezondheidszorg (21%)	Betaalbaar wonen (19%)
CDA	Onderwijs, kinderopvang (37%)	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (28%)	Gezondheidszorg (28%)
Partij voor de Dieren	Dierenwelzijn (53%)	Duurzaamheid, klimaat, energiebesparing (34%)	Milieu (31%)
Haagse Stadspartij	Gezondheidszorg (32%)	Veiligheid, criminaliteit en openbare orde (29%)	Kunst en cultuur (27%)
50 Plus	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (43%)	Gezondheidszorg (38%)	Verkeer, parkeren en bereikbaarheid (34%)
SP	Betaalbaar wonen (37%)	Gezondheidszorg (37%)	(Zorg-)voorzieningen voor ouderen (30%)
Islam Democraten	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (54%)	Verkeer, parkeren en bereikbaarheid (44%)	Werkgelegenheid en economie (39%)
TOTAAL	VEILIGHEID, CRIMINALITEIT, OPENBARE ORDE (37%)	VERKEER, PARKEREN EN BEREIKBAARHEID (22%)	GEZONDHEIDSZORG (21%)

Bron: I&O Research, 31 januari 2018

⁹ Alleen partijen met minstens 30 waarnemingen zijn in deze tabel opgenomen voor een betrouwbaar beeld.

Armoedebestrijding, werk en inkomen belangrijker voor inwoners met niet-westerse achtergrond

Het thema *veiligheid, criminaliteit, openbare orde* is de eerste prioriteit van alle bevolkingsgroepen (tabel 1.7). Op plek twee en drie staan verschillende thema's. Voor autochtone inwoners is het vraagstuk van *verkeer, parkeren en bereikbaarheid* de tweede prioriteit, evenals voor Turkse Hagenaren. *Gezondheidszorg* is zowel voor autochtonen als voor inwoners met een westerse migratieachtergrond het op twee na meest genoemde thema. *Betaalbaar wonen* is relatief belangrijk voor inwoners van westerse herkomst, terwijl inwoners met een niet-westerse achtergrond meer prioriteit geven aan *armoedebestrijding, werk en inkomen* (26%) en *onderwijs en kinderopvang* (22%).

Tabel 1.7

Top 3 onderwerpen per partij (% naar etnische herkomst)

PARTIJ	NR. 1	NR. 2	NR. 3
Autochtonen	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (39%)	Verkeer, parkeren en bereikbaarheid (27%)	Gezondheidszorg (21%)
Inwoners met een westerse migratieachtergrond	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (42%)	Betaalbaar wonen (20%)	Gezondheidszorg (20%)
Inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (36%)	Armoedebestrijding, werk en inkomen (26%)	Onderwijs, kinderopvang (22%)
- waarvan: <i>Turks</i>	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (36%)	Verkeer, parkeren en bereikbaarheid (33%)	Onderwijs, kinderopvang (24%)
- waarvan: <i>Marokkaans</i>	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (36%)	Gezondheidszorg (30%)	Armoedebestrijding, werk en inkomen (28%)
- waarvan: <i>Surinaams</i>	Veiligheid, criminaliteit, openbare orde (46%)	Armoedebestrijding, werk en inkomen (29%)	Betaalbaar wonen (24%)
TOTAAL	VEILIGHEID, CRIMINALITEIT, OPENBARE ORDE (37%)	VERKEER, PARKEREN EN BEREIKBAARHEID (22%)	GEZONDHEIDSZORG (21%)

Bron: I&O Research, 31 januari 2018

2. Onderzoeksverantwoording

Peiling eind januari

I&O Research heeft een representatief onderzoek uitgevoerd onder de kiesgerechtigde inwoners van Den Haag (18+). Dit onderzoek werd uitgevoerd van maandag 8 januari tot en met zondag 21 januari 2018. In totaal namen 1.444 inwoners van Den Haag aan dit onderzoek deel.

Om tot een zo representatief mogelijk beeld te komen van de opkomst- en stemintentie van Hagenaren zijn drie steekproefbronnen ingezet:

- 1 I&O Research Panel.** Alle inwoners van Den Haag uit het panel zijn benaderd voor een online enquête. Vooraf is gevraagd of men nog in de gemeente Den Haag woonachtig was.
- 2 BRP-steekproef.** Hierbij is een bruto-steekproef van 5.000 inwoners (18+) getrokken uit de Basisregistratie Personen (BRP) van de gemeente Den Haag. Inwoners zijn per brief benaderd om de enquête online in te vullen. Er is één herinneringsbrief gestuurd. Op aanvraag was een schriftelijke vragenlijst beschikbaar, die men met een gratis retourenvelop naar I&O Research kon terugsturen.
- 3 Face-to-face-veldwerk.** In de tweede week is bepaald in welke wijken en buurten de respons achterbleef. In deze buurten is willekeurig een aantal straten geselecteerd, waar enquêteurs van I&O Research huis-aan-huis hebben aangebeld. Daarbij kregen zij de instructie mee om te vragen naar de jongste kiesgerechtigde bewoner (18+). De enquête kon ter plekke op een iPad worden ingevuld.

Het grootste deel van de respons (45%) bestaat uit deelnemers afkomstig uit de BRP-steekproef. Verder zijn 402 deelnemers face-to-face benaderd (28%) en zijn 380 deelnemers afkomstig uit het I&O Research Panel (26%). Elf deelnemers (1%) hebben een schriftelijke vragenlijst ingevuld.

Tabel 2.1

Verdeling respons naar steekproefbron (%)

STEEKPROEFBRON	AANTAL	%
Basisregistratie Personen (BRP)	651	45%
I&O Research Panel	380	26%
Face-to-face-veldwerk	402	28%
Schriftelijk	11	1%
TOTAAL	1.444	100%

Weging

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, stadsdeel, etniciteit en stemgedrag bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2014. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde inwoners van Den Haag (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Omgang met bijzondere persoonsgegevens

De indeling naar etniciteit is bepaald aan de hand van het geboorteland van de respondent zelf en diens ouders, conform de CBS-definitie. Deze gegevens zijn verzameld met uitdrukkelijke toestemming van de respondent. Dit geldt ook voor de overige bijzondere persoonsgegevens, zoals historisch stemgedrag en huidige stemvoorkeur.

Het stemgedrag bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2014 is gebaseerd op een enquêtevraag en berust daarmee op de herinnering van de respondent.

Marges

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent.

Bij de zetelpeiling wordt gerapporteerd over het aantal personen dat een partij kan noemen (n=872).

Met 95 procent betrouwbaarheid kunnen we bijvoorbeeld stellen dat D66 scoort tussen de 13,6 en 18,4 procent. In zetels vertaald betekent dat D66 met 95 procent betrouwbaarheid tussen de 6 en 10 zetels zou halen. Bij de kleinere partijen is de onzekerheidsmarge kleiner.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2017).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

Meer informatie

- Peter Kanne, 06-31943707
- Laurens Klein Kranenburg, 053-4825025

*Overname uit deze publicatie is alleen toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

